

Juryrapport

Grote Groninger Gebouwenenquête 2015

Introductie

De genomineerde projecten voor de grote Groninger Gebouwenenquête worden jaarlijks niet alleen door het Groninger publiek beoordeeld, maar ook door een onafhankelijke vakjury. Dit jaar bestond deze uit **JaapJan Berg**, curator, moderator en publicist, **Paul Diederren**, architect-directeur van Diederendirrix architecten uit Eindhoven en **Owen Zachariasse**, manager Innovation and Sustainability bij de Delta Development Group. De vakjury werd gevraagd om, na het bezoeken en bestuderen van de dertien genomineerde projecten, drie prijswinnaars aan te wijzen en deze keuze te voorzien van argumenten.

Nieuwsgierig en met hoge verwachtingen ging de jury op 11 juni 2015 langs de genomineerde projecten. De hoge verwachtingen waren niet voor niets. Groningen is een stad waar ruimtelijke kwaliteit en hoogwaardige stedelijke ruimte al decennia lang met hoofdletters geschreven worden. De stad heeft dus een naam hoog te houden. De Grote Groninger Gebouwenenquête beschouwt de jury daarbij als een uitstekend middel om zowel de bestaande (nieuwe) kwaliteit op het gebied van architectuur, alsmede de kracht van nieuwe ontwikkelingen en opgaven te herkennen en (voor een breder publiek) zichtbaar te maken. Daarnaast verwachtte de jury ook te stuiten op nieuwe vormen van opdrachtgeverschap, duurzaamheid en bouwpraktijk. Deze bepalen overal in Nederland meer en meer de toon. Zeker een stad als Groningen kan daarin natuurlijk niet achterblijven.

Tot haar spijt en met enige teleurstelling heeft de jury helaas moeten constateren dat de spoeling dit jaar dun is. Onze hoop en verwachtingen werden bij het gros van de genomineerde projecten niet tot nauwelijks ingelost. De jury is zich daarbij terdege bewust van de zware en moeilijke omstandigheden waarin architecten moeten handelen en de (causale) verschuivingen in de relatie tussen ontwerper en opdrachtgever. Bovendien beseft de jury dat het vakgebied ternauwernood een zware en ingrijpende crisis heeft overleefd. Desondanks laten voorbeelden elders zien dat de architectuur ook binnen deze context in staat is om vernieuwende, verrassende en hoogwaardige oplossingen met een (voortdurende) meerwaarde te creëren. Vaak komen die voorbeelden tot stand door een combinatie van beproefd vakmanschap, heldere concepten, een hoge mate van flexibiliteit en, niet onbelangrijk, vasthoudendheid.

Natuurlijk kan onze teleurstelling beïnvloed zijn door een bepaalde mate van toevalligheid. Wellicht is 2015 een jaar waarin het gewoon even wat minder is. Daarbij heeft de jury ook geen beeld van de volle breedte van de productie. Ze gaat af op de dertien genomineerden. Desondanks meent de jury dat het uiten van een waarschuwing en zorg aan het adres van 'Architectuurstad Groningen' op zijn plaats is. Wil de stad deze eretitel – die nadrukkelijk is verworven door goed beleid en een hoog ambitieniveau – niet kwijtraken, dan zullen op meerdere terreinen en door meerdere instanties en personen zeilen moeten worden bijgezet. Niet zozeer om de bouwproductie op peil te houden (of te stimuleren) maar vooral om de kwaliteit, het onderscheidende karakter en de ambitie te verstevigen.

De jury vond vooral de kwaliteit en de toegevoegde waarde van een aantal woningbouwprojecten beneden de maat. Ondanks de – hoogstwaarschijnlijk – lage budgetten, ontbrak het hier regelmatig aan een gewenste dosis onderscheidende en kwalitatieve elementen, variërend van materiaalgebruik tot ruimtelijke belevingswaarde. De vraag of de (toekomstige) gebruiker er met zijn nieuwe woning daadwerkelijk op vooruit is gegaan kon, daardoor niet altijd positief worden

beantwoord. Vermeldenswaardig vindt de jury de opvallend constante kwaliteit van het bureau De Zwarte Hond. Dit bureau vormt in dit verband een (Gronings) lichtpunt en laat daarmee duidelijk zien dat er, ondanks de lastige omstandigheden, wel degelijk een onderscheidende architectuur mogelijk is die bijdraagt aan een hoogwaardige woonomgeving.

Uit de gesprekken en meningen die gedurende het bekijken van de dertien genomineerde projecten gevoerd en gevormd werden, leek aanvankelijk een vrij resoluut en duidelijk waarschuwingssignaal voort te komen. Namelijk, het beperken van het aantal prijswinnende projecten. Vanwege de vastgestelde tekortkomingen en het zichtbare gebrek aan perspectief, leek de jury een dergelijk statement op zijn plaats. Vanwege de goede, recente traditie op het gebied van ruimtelijke kwaliteit én met het besef dat de lichter van 2015 mogelijk een incident zal blijken, is toch gekozen voor een meer constructieve benadering.

Met het aanwijzen van drie prijswinnaars hoopt de jury een (her-)opleving van de architectonische en ruimtelijke innovatieve kwaliteit in Groningen een steun in de rug te geven. Vooral de twee 'beste' gebouwen van de Gebouwenenquête 2015 verdienen volgens de jury deze steun. Beide laten op overtuigende wijze zien dat architectuur in tijden van tegenwind en (tijdelijke) beperkingen wel degelijk voor een omslag en een stap voorwaarts kan zorgen. Zowel de nummer een als de nummer twee laat zien dat de ruimtelijke omgeving met een juiste dosis ontwerpkracht en vakmanschap en een vasthoudende aan schoonheid en betekenis kan winnen. Dat is niet alleen goed voor alle gebruikers, het inspireert bovendien.

De prijzen

De derde prijs gaat naar het gebouw dat, volgens de jury, een verrassend mooie en aangename binnenruimte heeft. Het is een sensatie die bij veel andere genomineerde projecten uitbleef. Kenmerkend is het niet voor de hand liggende antwoord op de ruimtelijke en programmatische vraag. Het project overtuigt ook doordat het ondanks de specifieke en 'gesloten' omgeving een eigen plek en sfeer weet te creëren. De jury heeft lof voor de overtuigend in elkaar overlopende volumes. Wel zijn er twijfels over de afwerking en detaillering van het exterieur (de gevelbekleding en ramen) waar wat steken zijn laten vallen.

Desondanks is de winnaar van de derde prijs: **Het Icoon, ontworpen door SEED architects en gebouwd in opdracht van Stichting Vrienden van het Martini Ziekenhuis door Rottinghuis' Aannemingsbedrijf.**

De jury wil graag als kritische noot nog wijzen op de discrepantie tussen de bijzondere vorm van het gebouw en de ronduit rommelige en storende inrichting van het interieur. Met de keuze en plaatsing van meubels die voortborduren op de vormgeving van het paviljoen kan veel extra kwaliteit worden bereikt.

Bij het bezoek aan de winnaar van de tweede prijs viel de jury allereerst de prachtige stedenbouwkundige opzet van het plangebied op. Het architectonisch ontwerp pakt dit deskundig en vakkundig op en grijpt zo de kansen van het onderliggende plan. Dankzij het zorgvuldige samenspel tussen stedenbouw en architectuur worden voorbeeldige overgangen tussen de oude en nieuwe stad en tussen de openbare en private ruimte bewerkstelligt. Bezoekers ervaren in het gebied een prettig en afgewogen binnenstedelijke woonomgeving. Het project zelf overtuigt door het goede en zorgvuldige ontwerp, de mooie detaillering en de hoge kwaliteit waarmee het door de aannemer is gerealiseerd.

De tweede prijs gaat naar: **Touwbaan fase 2 naar een ontwerp van De Zwarte Hond, in opdracht van AM Ontwikkeling en gebouwd door BAM Woningbouw.**

Het project dat dit jaar de eerste prijs mee naar huis neemt, steekt met kop en schouders boven de andere genomineerde projecten uit. De jury was het dan ook snel eens. Het is vooral de combinatie van de ongewone en afwijkende vorm, het zichtbare architectonische vakmanschap en de toegevoegde waarde voor de bestaande stedelijke context die de jury charmeert. De gevel is in meerdere opzichten opzienbarend, verrassend en blijft op het netvlies staan. Dit komt mede door de architectuurhistorische reminiscenties die de sculpturale gevel oproept. De winnaar van 2015 is een elegant maar tegelijk ook wat mysterieus element dat weinig prijs geeft over het werkelijke programma. Het ontwerp is ook betekenisvol en succesrijk in relatie tot zijn maatschappelijke functie en het gebaar naar de straat en de omgeving. Daarbij verenigt het gebouw twee componenten. Allereerst is het een helder, bruikbaar en functioneel gebouw dat direct is omarmd door de gebruikers. Tegelijkertijd is het ook een sterk en krachtig architectonisch gebaar dat het in zich heeft een symbool voor Architectuurstad Groningen te worden. Bovendien is het, in het licht van de eerder geconstateerde bedreigingen van de architectonische traditie, een project dat bij uitstek een inspirerende route aanwijst waarlangs de architectuur zich weer verder zou kunnen ontwikkelen. Tot slot is het een geslaagd voorbeeld van hoe een stad kan vernieuwen en vitaal kan blijven met eerbied en aandacht voor de gebouwde omgeving en haar bewoners.

Het beste gebouw van 2015 is volgens de vakjury het Sportblok aan de Violenstraat doorarchitectenbureau Marlies Rohmer in opdracht van de gemeente Groningen en gebouwd door Brands Bouwgroep.